

การคุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษ : ศึกษากรณีการมีงานทำ
ในหน่วยงานภาครัฐ*

PROTECTING THE RIGHTS OF THOSE WHO HAVE BEEN
RELEASED FROM PRISON : STUDYING THE CASE
OF EMPLOYMENT IN GOVERNMENT AGENCIES

พีรตนัย ปราบต์พีรตนัย

Phiradon Papphiradon

พิชญา เหลืองรัตนเจริญ

Pitchaya Luangrattanchharoen

กานติศ ศิริสานต์

Kandit Sirisan

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: phirodon2557@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ หลักกฎหมายหลักเกณฑ์การคุ้มครองและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ผลกระทบ และแนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หลักกฎหมายการคุ้มครองและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวออกจากเรือนจำให้ทำงานและมีสิทธิในการสมัครรับราชการของประเทศไทยโดยเทียบเคียงกับหลักเกณฑ์กฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันจำนวนผู้พ้นโทษในแต่ละปีมีจำนวนมากผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวเมื่อจำคุกตามคำพิพากษาศรบกกำหนดพ้นจากเรือนจำหรือได้รับการพักโทษมักจะปรากฏว่าผู้พ้นโทษบางส่วนได้กลับไปกระทำความผิดซ้ำเมื่อถูกปล่อยตัวไปไม่นานสาเหตุหนึ่งเกิดจากผู้พ้นโทษเหล่านี้ไม่มีอาชีพที่

* Received 17 June 2024; Revised 16 December 2024; Accepted 19 December 2024

สามารถดูแลตัวเองหรือครอบครัวได้และไม่สามารถประกอบอาชีพสุจริตได้เพราะถูกปฏิเสธการจ้างงานทั้งในภาครัฐและเอกชนเนื่องด้วยเคยติดคุกและมีประวัติอาชญากรรมจึงเป็นสาเหตุสำคัญให้ผู้พ้นโทษบางส่วนนี้ก่อการกระทำความผิดซ้ำ เมื่อกลับเข้าไปในเรือนจำทำให้รัฐบาลและประเทศต้องเสียงบประมาณในแต่ละปีจำนวนมากเพื่อดูแลนักโทษ

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ, ผู้พ้นโทษ, การมีงานทำ, หน่วยงานภาครัฐ

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the background, concepts, theories, and legal principles for protecting the rights of those who have been released from prison. 2) to study and analyze and compare legal principles, criteria for protecting and assisting those who have been released from prison. 3) to study and analyze the problems, impact barrier and solutions to the problem of protection and assistance for those who have been released from prison. Conduct research according to qualitative research methods. with document research methods The results of the research found that Principles of law for the protection and assistance of those who are later released from prison. Work and have rights When applying for government service in Thailand By comparing with the legal principles of foreign countries. Currently, the number of people who are released from prison each year is very large. Inmates who have been released after their sentences have expired, have been released from prison or received a suspension of their sentences, it is often reported that some of those who have been released from prison have returned to commit crimes again shortly after being released. One reason is that these released prisoners do not have occupations that can take care of themselves or their families and are unable to earn an honest living because they have been denied employment in both the public and private sectors due to having been in prison and having a criminal record. Therefore, it is an important cause that some of these released offenders re-offend and return to prison, causing the government and country to spend a large amount of budget each year to take care of prisoners.

Keywords: Protection of rights, Those Released from Prison, Employment, Government Agencies

บทนำ

ปัจจุบันผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวจากเรือนจำหรือที่เรียกว่า “ผู้พ้นโทษ” ไปกระทำความผิดซ้ำจำนวนมาก สาเหตุของการกระทำความผิดมาจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในระหว่างที่ผู้พ้นโทษถูกคุมขังในเรือนจำไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูอย่างถูกต้อง และการช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวไม่มีหลักหรือกฎหมายรับรอง และในระหว่างอยู่เรือนจำผู้พ้นโทษได้รับการอบรมฝึกวิชาชีพที่ไม่ตรงกับงานและความต้องการของตลาดที่ทำให้ผู้พ้นโทษสามารถประกอบอาชีพได้จริงและมีชีวิตที่มั่นคงภายหลังการปล่อยตัวจากเรือนจำ และการบูรณาการ การทำงานร่วมกันเพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวระหว่างกระทรวงยุติธรรมโดยกรมราชทัณฑ์กับหน่วยงานอื่นของรัฐยังไม่สอดคล้องต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม กรณีการบังคับโทษผู้ต้องขังในระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำจึงไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการที่จะช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ (กรมราชทัณฑ์, 2566)

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 วางหลักให้คณะกรรมการราชทัณฑ์ดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวแบบไม่ชัดเจน โดยขาดรายละเอียดได้แก่ การให้หน่วยงานอื่นของรัฐรับหน้าที่ต่อภายหลังผู้พ้นโทษได้รับการปล่อยตัวและองค์กรเอกชนเข้ามาฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ ได้มีความสามารถมีทักษะและความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นๆ ซึ่งทำให้ผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวสามารถนำวิชาชีพไปเลี้ยงครอบครัวและตัวเองได้ หรือการพิจารณาอนุญาตให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพภายในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ และการให้คำตอบแทนการทำงานไม่มีการแยกประเภทงานทำงาน เช่น สาธารณะประโยชน์ งานบำรุงรักษาเรือนจำ หรืองานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการงานประเภทนี้มีลักษณะที่ผู้ต้องขังต้องทำในระหว่างจำคุกอยู่แล้ว ผู้ต้องขังก็ไม่ควรได้รับคำตอบแทนจากการทำงานนี้ แต่ถ้าวางเป็นงานประเภทที่ผู้ต้องขังได้ฝึกวิชาชีพในเรือนจำหรือได้รับพิจารณาอนุญาตไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ และผลิตภัณฑ์หรืองานนั้นก่อให้เกิดรายได้กับผู้ต้องขังและเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงาน งานประเภทนี้สมควรได้รับคำตอบแทน นอกจากนี้เรือนจำยังไม่มีการออกใบรับรองการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวที่มีความสามารถในการทำงานจริง จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนในการจ้างคนที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำมาทำงาน อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ยังไม่มีสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ชัดเจนสำหรับการดำเนินการดังกล่าว รัฐบาลควรทดลองโครงการนำร่องโดยจ้างอดีตนักโทษในหน่วยงานของรัฐก่อน มีร่างกฎหมายที่อาจลดหย่อนภาษีการจ้างอดีตนักโทษ แต่ไม่มีระบบให้นักโทษขอความช่วยเหลือหลังได้รับการปล่อยตัว สิ่งสำคัญคือต้องมีกฎหมายเพื่อสนับสนุนอดีตนักโทษในการหางานทำและป้องกันไม่ให้พวกเขาก่ออาชญากรรมอีก การกระทำความผิดซ้ำหรือ

อัตราที่อดีตนักโทษก่ออาชญากรรมอีกครั้ง ถือเป็นปัญหาร้ายแรงที่ต้องได้รับการแก้ไข ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหามาตรฐานทางกฎหมายในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวภายหลังการปล่อยให้มีงานทำ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาแก้ไขกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทยต่อไป จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษเป็นปัญหาที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นบังคับโทษ โดยแสดงให้เห็นถึงอัตรากระทำผิดซ้ำ (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560, 2560)

ปัจจุบันมีหน่วยงานรัฐที่ช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวในสถานะเป็นผู้ด้อยโอกาส โดยผู้พ้นโทษต้องการความช่วยเหลือในการหางาน ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาลโดยไม่มีหน่วยงานใดเป็นผู้แนะนำ จึงต้องขอความช่วยเหลือด้วยตนเองซึ่งการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มผู้พ้นโทษรับรู้รัฐบาลมีหน่วยงานที่สามารถช่วยเหลือได้ เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมการจัดหางาน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ที่ต้องให้หน่วยงานรัฐเกี่ยวข้องในด้านประชาสัมพันธ์เนื่องด้วยผู้พ้นโทษบางรายถูกจำคุกเป็นเวลานานจึงมีปัญหาในการติดต่อสื่อสาร เช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าการฝึกวิชาชีพในเรือนจำและการช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัว (อัจฉริย ชูตินันท์, 2561) โดยกรมราชทัณฑ์ คือ หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ดูแลผู้ต้องขังเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว โดยมีการฝึกอบรมวิชาชีพในระหว่างอยู่ในเรือนจำ และแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคม และสามารถประกอบอาชีพสุจริตได้ในอนาคต เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษเพื่อที่จะมีทักษะการทำงานที่ตรงกับสาขาอาชีพ กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่โดยพิจารณาว่ามีอาชีพใดหรือโรงงานอุตสาหกรรมใดบ้างในบริเวณที่เรือนจำตั้งอยู่และมีงานประเภทใดบ้าง โดยใช้ข้อมูลนี้เพื่อสอนทักษะที่จำเป็นในการหางานทำเมื่อได้รับการปล่อยตัว และการส่งผ่านผู้ต้องขังภายหลังการปล่อยตัวที่เปลี่ยนสถานะเป็นผู้พ้นโทษจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการทำงานลำพังเพียงกระทรวงยุติธรรมโดยกรมราชทัณฑ์เองไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหลังพ้นโทษให้มีงานทำได้ จึงต้องมีหน่วยงานอื่นมาร่วมด้วยโดยการทำงานร่วมกัน โดยมีกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักและส่งมอบภารกิจให้กรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมราชทัณฑ์, 2566)

ดังนั้นกระทรวงยุติธรรมโดยกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานอื่นของรัฐต้องประสานงานให้สอดคล้องภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่ตราขึ้นอย่างชัดเจนเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังในระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำตลอดจนช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องหลังพ้นโทษเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมและสร้างความปลอดภัยลดการกระทำผิดซ้ำในผู้พ้นโทษอย่างแท้จริง

ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษ

การช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีงานทำภายใต้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีงานทำและเป็นการช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษไม่กระทำความผิดซ้ำจะเป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อเป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้พ้นโทษ ดังนี้

1. ด้านสิทธิในการศึกษา ก่อนที่บุคคลต้องโทษจะได้รับการปลดปล่อย กรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายให้ฟื้นฟูหรือพัฒนาบุคคลดังกล่าวเพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกมาสู่สังคม ทั้งด้านการฝึกอาชีพ และด้านการศึกษาในส่วนของการศึกษานอกจากจะมีการให้การศึกษาทั้งในสายสามัญ สายอาชีพ และระดับอุดมศึกษา โดยในส่วนของอุดมศึกษาดังกล่าวกรมราชทัณฑ์ได้มีแนวทางการบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้ต้องขังกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช แต่เมื่อได้รับการปลดปล่อยออกมาแล้วจะศึกษาต่อ มักจะถูกปิดกั้นจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจะมีการกำหนดคุณสมบัติห้ามบุคคลผู้พ้นโทษมีสิทธิสมัครเข้ารับการศึกษาย่างชัดเจน (ศรัณยา กลิ่นสุคนธ์, 2554)

2. ด้านสิทธิการเข้ารับราชการ

2.1 กฎหมายสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการเข้ารับราชการ

2.1.1 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีบัญญัติในมาตรา 36 (7) ว่าด้วยคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (7) เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

อย่างไรก็ตามกฎหมายนี้ยังมีข้อยกเว้นสำหรับผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตาม ข. (4) (6) (7) (8) (9) (10) หรือ (11) โดย ก.พ. อาจพิจารณา ยกเว้นให้เข้ารับราชการได้ แต่ถ้าเป็นกรณีมีลักษณะต้องห้ามตาม (8) หรือ (9) ผู้นั้นต้องออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกินสองปีแล้ว และในกรณีมีลักษณะต้องห้ามตาม (10) ผู้นั้นต้องออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกินสามปีแล้ว และต้องมีใช่เป็นกรณีออกจากงานหรือออกจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ มติของ ก.พ. ในการยกเว้นดังกล่าวต้องได้คะแนนเสียง ไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม การลงมติให้กระทำโดยลับการขอยกเว้นตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนด ซึ่งในกรณีนี้ ก.พ. จะยกเว้นให้เป็นการเฉพาะราย หรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปก็ได้ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, 2551)

2.1.2 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 บัญญัติว่า ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษฯลฯ แต่กฎหมายนี้ไม่มีข้อยกเว้นให้มีการใช้ดุลพินิจในการรับบุคคลที่เคยถูกจำคุกตามคำพิพากษา (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547, 2547)

2.1.3 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 บัญญัติว่า ภายใต้งบบังคับกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ซึ่งจะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้ ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ฯลฯ ซึ่งไม่มีข้อยกเว้นให้มีการใช้ดุลพินิจในการรับบุคคลที่เคยถูกจำคุกตามคำพิพากษา เช่นเดียวกัน (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547, 2547)

3. ด้านสิทธิในการประกอบวิชาชีพ ในการประกอบวิชาชีพเฉพาะก็มีกฎหมายอีกมากพอสมควรที่มีบัญญัติในทำนองเดียวกันกับการเข้ารับราชการ คือ ห้ามผู้เคยต้องโทษจำคุกเข้าทำงานวิชาชีพโดยไม่มีข้อยกเว้นให้ เช่น พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 (มาตรา 14 (9)) พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 (มาตรา 15 (6)) พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 (มาตรา 5 (5), มาตรา 8 (5), มาตรา 9 (5)) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 (มาตรา 41 (10)) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 (มาตรา 33 (10)) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 (มาตรา 15 (1) ฉ) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 (มาตรา 9 (7)) พระราชบัญญัติวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2537 (มาตรา 12 (4)) พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 (มาตรา 32 (4)) พระราชบัญญัติข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 (มาตรา 26 (9)) เป็นต้น

4. ด้านสิทธิในการประกอบอาชีพบางประเภท ในการประกอบอาชีพทั่วไปบางประเภท ผู้พ้นโทษก็ถูกจำกัดสิทธิโดยไม่จำแนกหรือพิจารณาความเหมาะสมด้วยเหตุและผล จึงมีการบัญญัติห้ามผู้เคยต้องโทษจำคุกไว้เช่นกันซึ่งเป็นการปิดกั้นการประกอบอาชีพโดยสุจริตของผู้พ้นโทษที่ต้องการกลับตัวเป็นพลเมืองดี เช่นตำแหน่งคนเก็บค่าโดยสาร ตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 คนขับรถสาธารณะ หรือกรณีผู้พ้นโทษต้องการเปิดสถานบริการ

นวดแผนไทย โดยขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 แต่กฎหมายดังกล่าวกลับบัญญัติต้องห้ามบุคคลที่เคยเป็นผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนวันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน ทั้งที่อาศัยดังกล่าวกำลังเป็นที่นิยมและกรมราชทัณฑ์พยายามส่งเสริมอาชีพการนวดแผนไทยอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ (ประชาไท, 2566)

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ หลักกฎหมาย หลักเกณฑ์การคุ้มครองและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

กฎหมายด้านการคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษเมื่อพิจารณาเฉพาะจากตัวบทกฎหมายและสาระสำคัญแล้ว จะพบว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายด้านการคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษโดยตรงจึงต้องอาศัยกฎหมายดังต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษ เนื่องจากมีสาระสำคัญในการกำหนดให้การตรากฎหมายต่างๆ ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุอย่างร้ายขอบเขตและจะต้องไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคล ซึ่งในประเทศไทยมักอ้างอิงเป็นหลักการกว้างๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลทั่วไป และยังไม่มีความชัดเจนที่ผู้พ้นโทษใช้สิทธิได้แย้งตามรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม เคยมีคดีตัวอย่างกรณีผู้พิการสมัครสอบตำแหน่งบุคลากรศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าสามารถสมัครได้แม้จะมีกฎหมายห้าม เพราะข้อห้ามดังกล่าวขัดต่อสิทธิของชนพิการในการเข้าทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติและเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560)

2. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 (7) ในส่วนสาระสำคัญที่ยังพอมีการคุ้มครองสิทธิบ้าง ได้แก่ การมีข้อยกเว้นสำหรับผู้มีลักษณะต้องห้ามสมัครเข้ารับราชการ เช่น เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ อาจพิจารณายกเว้นให้รับราชการได้ แต่ยังไม่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, 2551) ข้อที่น่าสังเกตบทบัญญัติในมาตรา 36 (7) ดังกล่าว มีข้อยกเว้นชัดเจนในสองฐานความผิดแม้จะเคยถูกจำคุกโดยคำ

พิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกตาม (7) ก็สามารถรับราชการได้ คือความผิดที่ได้”กระทำโดยประมาท”และ”ความผิดลหุโทษ” กฎหมายวางหลักไว้ว่า ความผิดสำหรับกระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษสามารถสมัครรับราชการได้เลย โดยไม่ต้องอาศัยดุลยพินิจตามความในวรรคสอง ดังเช่นฐานความผิดอื่น “อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้” ผู้วิจัยเห็นว่า ฐานความผิดในการกระทำโดยประมาทที่มีอัตราระวางโทษขั้นสูงสุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 291 ซึ่งระวางโทษขั้นสูงสุดจำคุกไม่เกิน 10 ปีก็สามารถสมัครรับราชการได้ เนื่องด้วยความผิดฐานนี้กระทำโดยขาดเจตนาแต่เมื่อสังเกตความตามมาตราดังกล่าว ในความผิดลหุโทษซึ่งองค์ประกอบความผิดนั้นแม้ผู้ที่กระทำความผิดมีเจตนากระทำความผิดหรือไม่เจตนากระทำความผิดและไม่ได้กระทำโดยประมาทก็ต้องรับโทษ ซึ่งแตกต่างจากการกระทำผิดอาญาอื่นๆที่ต้องรับโทษเมื่อกระทำโดยเจตนาเท่านั้นก็ยังสามารถสมัครรับราชการได้ ถึงแม้ระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, 2551)

3. กฎหมายล้างมลทิน เป็นกฎหมายพิเศษที่จะประกาศใช้ในวาระสำคัญต่างๆ ซึ่งสาระสำคัญ ได้แก่ ผู้พ้นโทษได้รับการคุ้มครองเฉพาะกรณีหากกระทำผิดขึ้นใหม่ อาจได้รับการรอลงอาญาหรือการรอลงโทษได้ เพราะถือว่าไม่เคยถูกจำคุกมาก่อน แต่อาจถูกพิจารณาไม่ให้สมัครเข้าทำงานราชการเพราะผู้มีอำนาจสั่งบรรจุราชการอาจนำพฤติกรรมที่เคยกระทำผิดมาวินิจฉัยว่าขาดคุณสมบัติตามกฎหมายที่บัญญัติว่า “ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม” ได้กฎหมายล้างมลทินของไทยจึงล้างเฉพาะโทษ แต่ไม่ล้างความผิดที่กระทำลงไป (อัจฉริย ชูตินันท์, 2561) ดังนั้นกฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษในประเทศไทย จึงยังค่อนข้างคลุมเครือไม่ได้ช่วยเหลือผู้พ้นโทษในการประกอบอาชีพอย่างเต็มที่โดยเฉพาะสิทธิในการสมัครรับราชการ อีกทั้งกฎหมายบางฉบับยังบั่นทอนสิทธิของผู้พ้นโทษอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศในส่วนของ การคุ้มครองสิทธิจะพบว่า “ประเทศญี่ปุ่น” มีกฎหมายช่วยในการคุ้มครองสิทธิโดยตรงได้แก่กฎหมายแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Translation Japanese Law, 2023) ซึ่งให้การคุ้มครองผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัวแล้วอย่างเร่งด่วนโดยทันทีหลังจากที่บุคคลดังกล่าวได้รับการปล่อยตัวตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งยังมีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติงานบริการภาครัฐโดยเป็นข้อยกเว้นในมาตรา 38 บุคคลดังต่อไปนี้ ต้องห้ามในการรับราชการ

บุคคลผู้กระทำความผิดที่ต้องคำพิพากษาให้ได้รับโทษจำคุกหรือได้รับโทษที่รุนแรง โดยโทษจำคุกนั้นยังไม่สิ้นสุด หรือยังคงต้องมีความรับผิดชอบ (อื่นๆ) ตามคำพิพากษาของศาล (คล้ายสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนของไทย)

4. กฎหมายพระราชบัญญัติงานบริการภาครัฐ คຸ້ມครองผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษจำคุกครบถ้วนแล้วเมื่อพ้นโทษก็สามารถสมัครงานราชการได้ได้แก่กฎหมายประกันการจ้างงานให้การคุ้มครองบุคคลทุกคนมีโอกาสได้ทำงานตามความสามารถของตนและความต้องการของตลาดแรงงานมีเสรีภาพในการเลือกงานได้ทุกประเภทที่ไม่ขัดต่อสวัสดิภาพของประชาชนและห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดในการสมัครเข้าทำงาน (National Public Service Act 1947, 1947) เช่นเดียวกับประเทศสหราชอาณาจักรมีกฎหมายช่วยในการคุ้มครองสิทธิโดยตรงได้แก่ กฎหมายแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation of Offender Act 1974, 1974) ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดด้วยการไม่ต้องเปิดเผยประวัติ การกระทำผิดของตนในการสมัครงานหรือกิจการอื่นใด หากเข้าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้ให้ผู้พ้นโทษต้องเปิดเผยต้องเป็นไปตามนั้น เช่น ผู้พ้นโทษจะสมัครเข้าทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเด็กหรือผู้เปราะบางทางสังคม หรือจะเข้าทำงานในตำแหน่งตำรวจ อัยการ ศาล เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เป็นต้น อีกทั้งยังมีหน่วยงานกลางที่จะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าจะปกปิดหรือเปิดเผยข้อมูลประวัติการกระทำผิดคือ “องค์กรบริการเปิดเผยและปกปิดข้อมูล (การกระทำผิด)” หรือ The Disclosure and Barring Service (DBS) ดังนั้นผู้พ้นโทษในประเทศสหราชอาณาจักรจึงได้รับการคุ้มครองสิทธิจากกฎหมายอย่างเป็นธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา

1) กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 14 ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Fourteenth Amendment to the United States Constitution) เน้นการคุ้มครองที่เท่าเทียมกันทางกฎหมาย พร้อมทั้งมีแนวคำพิพากษาวางไว้ใน การพิทักษ์สิทธิผู้พ้นโทษ (The Equal Employment Opportunity Act of 1972, 1972)

2) กฎหมายว่าด้วยสิทธิพลเมือง 1964 มาตรา 7 ห้ามเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน มิให้ใช้เรื่องประวัติการกระทำผิดเพื่อไม่จ้างงานโดยทันที (Title VII of the Civil Rights Act 1964 , 1964)

3) กฎหมายว่าด้วยโอกาสในการจ้างงานที่เท่าเทียมกัน ค.ศ. 1972 ให้อำนาจคณะกรรมการด้านการจ้างงานที่เท่าเทียม (Equal Employment Opportunity Commission – EEOC) ซึ่งได้วางแนวทางในการจ้างงานกรณีผู้สมัครที่มีประวัติการกระทำผิด (Criminal Record) คือห้ามปฏิเสธผู้สมัครทุกรายทันที โดยไม่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประวัติการกระทำผิดกับตำแหน่งงานและความต้องการของบริษัทหรือหน่วยงาน (The Equal Employment Opportunity Act of 1972, 1972)

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายระดับมลรัฐ เช่น กฎหมายการจ้างงานที่เป็นธรรมในการให้โอกาส (The Fair Chance Employment Law) หรือ Ban the Box Laws ดังในมลรัฐ Connecticut บัญญัติ ห้ามมิให้นายจ้างถามถึงประวัติการจับกุมหรือประวัติการกระทำความผิดในการสมัครงาน เว้นแต่ (1) กฎหมายรัฐบาลกลางหรือมลรัฐจะบัญญัติให้กระทำได้ (2) ตำแหน่งงานของผู้สมัครจะเกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยและความเชื่อตรงจากข้อมูลดังกล่าว ข้างต้นการคุ้มครองสิทธิในต่างประเทศผ่านทางกฎหมาย ได้มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานทำให้ประเทศไทยสามารถศึกษาเป็นกรณีตัวอย่างได้

บทวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ผลกระทบ และแนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

1. ปัญหา อุปสรรค ผลกระทบ

กฎหมายประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ โดยในการศึกษากฎหมายทางด้านการคุ้มครองสิทธิและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษต่างประเทศ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบรายละเอียดของกฎหมายดังกล่าวจาก 3 ประเทศอันเป็นประเทศที่มีการจัดระบบสวัสดิการที่ดีและมีกระบวนการยุติธรรมที่มีคุณภาพสามารถเป็นแบบอย่างได้ในทางสากล ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา เปรียบเทียบกับประเทศไทย มีข้อค้นพบอันเป็นปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในคุ้มครองสิทธิและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษ มีดังนี้

1.1 ปัญหาการไม่มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิและสงเคราะห์สำหรับผู้พ้นโทษโดยตรงในประเทศไทย เช่นเดียวกับ กลุ่มเด็ก ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง กลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง โดยจะเห็นว่า เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะที่จะต้องมีการช่วยเหลือแตกต่างกันไป ซึ่งประเทศที่มีการจัดระบบสวัสดิการที่ดีและมีกระบวนการยุติธรรมที่มีคุณภาพ สามารถเป็นแบบอย่างได้ในทางสากล ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ได้วางแนวทางกฎหมายดังกล่าวไว้อย่างเป็นระบบ

1.2 ปัญหาการขาดหน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่มีหน้าที่ช่วยเหลือดูแลผู้พ้นโทษโดยตรงภายหลังพ้นโทษออกจากเรือนจำ ซึ่งภารกิจต่างจากการควบคุมนักโทษของกรมราชทัณฑ์เพื่อคุ้มครองสิทธิให้ผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง เพื่อให้ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1.3 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนในการจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษว่ากระทรวงได้รับผิดชอบโดยตรง และจะสนับสนุนภาคประชาชนอย่างไร เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษปัจจุบันมีเพียงงบประมาณสำหรับดูแลนักโทษขณะถูกคุมขังในเรือนจำ

1.4 ปัญหาการใช้ประวัติการกระทำผิดหรือประวัติอาชญากรของผู้กระทำผิดหลังพ้นโทษจำคุกในการพิจารณารับเข้าทำงาน อันเป็นอุปสรรคสำคัญในเรื่องของสิทธิในการรับราชการ การสมัครงาน การประกอบอาชีพ และการศึกษา เพราะกฎหมายห้ามผู้เคยได้รับโทษจำคุกเข้าทำงานโดยไม่มีการจำแนกแยกแยะในข้อหา อัตราโทษหรือมีข้อยกเว้นที่ชัดเจน ภาครัฐที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษเข้าทำงานเป็นลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับภาคเอกชนโดยรัฐเริ่มรับผู้พ้นโทษเป็นแบบอย่างเพื่อสร้างความร่วมมือในการจ้างงานผู้พ้นโทษ และให้ภาคเอกชนโดยได้รับสิทธิบางประการจากการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน

2. แนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

2.1 ควรมีการจัดทำ “พระราชบัญญัติคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้พ้นโทษ” อย่างเป็นทางการจะลักษณะเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้พ้นโทษมีความเป็นรูปธรรม สามารถกำหนดหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มผู้พ้นโทษอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกับ กลุ่มเด็ก ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง กลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง โดยจะเห็นว่าผู้พ้นโทษเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะที่จะต้องมีการช่วยเหลือแตกต่างกันไป โดยแจ้งเป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดเพื่อใช้ประกอบในการเสนอร่างกฎหมายคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้พ้นโทษ มีบทบัญญัติจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับการช่วยเหลือผู้พ้นโทษอย่างต่อเนื่องและการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

2.2 ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 6 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำในมาตรา 64 เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้กล่าวมีเพียงการกำหนดแนวทางให้เรือนจำดูแลผู้ต้องขังที่ใกล้จะได้รับการปล่อยตัว ไม่มีบทบัญญัติให้กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือหน่วยงานได้รับช่วงต่อ ในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษหลังพ้นโทษจากเรือนจำโดยตรงจึงสมควรเพิ่มเติมดังนี้

มาตรา 64 ให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธี และเหมาะสมโดยเรือนจำที่ทำการปล่อยตัวผู้ต้องขังรายใดจากเรือนจำนั้นก็มีหน้าที่ตามกฎหมายช่วยเหลือผู้ต้องขังรายนั้นๆ นับจากผู้ต้องขังพ้นโทษจากเรือนจำนั้นต่อไปอีกหนึ่งปีและประสาน

หน่วยงานอื่นตาม กฎกระทรวงหรือระเบียบที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัวเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

2.3 ควรเพิ่มเติมแก้ไข พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 (7) โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใน มาตรา 36 (7) ใหม่

4. ควรมีการปรับปรุงกฎเกณฑ์การลบบประวัติอาชญากรซึ่งเป็นหน้าที่หลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยในการคุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษโดยถอนชื่อและประวัติออกจากทะเบียนประวัติอาชญากรในระยะเวลาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 (7) เมื่อมีการถอนชื่อและประวัติออกจากทะเบียนประวัติอาชญากรให้กับผู้พ้นโทษตามการปรับเกณฑ์การถอนประวัติหรือการถอนของกองทะเบียนประวัติอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้วนั้น ผู้พ้นโทษจะได้รับสิทธิในการสมัครรับราชการและสมัครงานประกอบอาชีพทันทีโดยมิต้องยึดหลักเรื่องคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 (7) เพราะถือว่าผู้พ้นโทษไม่มีประวัติอาชญากรแล้ว

5. ควรยกเลิกระเบียบการเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษา ว่าด้วยเรื่องคุณสมบัติที่ห้ามผู้พ้นโทษเข้ารับการศึกษในเรื่องระเบียบข้อที่ว่านี้ สรุปรยกเลิกระเบียบการเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาว่าด้วยเรื่องคุณสมบัติในเรื่องการเคยถูกจำคุกซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อย่างชัดเจน

6. ควรมีบทบัญญัติให้ผู้พ้นโทษมีช่องทางพิเศษในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนหรือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างรวดเร็วหรือสามารถใช้สิทธิทางศาลในกรณีถูกเลือกปฏิบัติในการสมัครเข้าทำงานและหรือได้งานทำแล้วถูกให้ออก หรือกรณีผู้พ้นโทษที่ถูกกักขัง ถูกใส่ความ ซึ่งหากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพสามารถจัดจ้างทนายสาธารณะและทนายอาสา (ทนายขอแรง) ดำเนินการเรื่องการรื้อฟื้นคดีจะทำให้มีการคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษมีความเป็นธรรม

7. ควรมีบทบัญญัติให้ประโยชน์ตอบแทนให้กับบริษัท ห้างร้านเอกชนที่ยอมจ้างงานผู้พ้นโทษ เพื่อสร้างแรงจูงใจโดยให้ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมและสามารถลดหย่อนภาษีหรือได้รับทุนอุดหนุนจากรัฐ

8. ควรมีหน่วยงานติดตามประเมินผลความสำเร็จและความคุ้มค่าในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ โดยมีหน่วยงานเฉพาะหรือหน่วยงานกลางซึ่งมีกฎหมายรองรับจากองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การประเมินเป็นกลางและเที่ยงตรง

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเห็นว่าจำนวนผู้ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำมีเป็นจำนวนมากในแต่ละปี แต่กฎหมายเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในปัจจุบันยังไม่มีกรอบบัญญัติไว้ชัดเจน ทำให้การช่วยเหลือกลุ่มผู้พ้นโทษมีข้อจำกัด เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ด้วยเห็นว่ามิใช่หน้าที่หรือเกินอำนาจหน้าที่ เช่น กรณีที่นักโทษพ้นโทษตามระยะเวลาการจำคุกเรือนจำจะถือว่าหมดภาระหน้าที่ตามกฎหมายทันที หากจะให้เจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานอื่นรับผิดชอบผู้พ้นโทษต่อ ก็ไม่มีกฎระเบียบหรือกฎหมายใดให้อำนาจที่ชัดเจนไว้ การให้ความช่วยเหลือดูแลผู้พ้นโทษกลุ่มนี้จึงเลือกใช้วิธีช่วยเหลือในฐานะผู้ด้อยโอกาสทั่วไปเท่านั้น ทั้งที่กลุ่มผู้พ้นโทษมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมสัณฐานเหตุจูงใจในการกระทำความผิดต่างกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่น และยังเป็นกลุ่มที่อาจก่อการกระทำความผิดซ้ำได้จากสภาวะการใช้ชีวิตในเรือนจำเป็นเวลานานและถูกตัดขาดจากสังคมชั่วระยะเวลาหนึ่ง จึงต้องมีการประเมินประวัติพฤติกรรมแห่งคดีและมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยพิจารณาถึงความจำเป็นรายบุคคล และมีกฎหมายคุ้มครองช่วยเหลือที่ชัดเจนเฉพาะ ด้วยเหตุข้างต้นจึงต้องมีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นการเฉพาะซึ่งจะทำให้กลุ่มผู้พ้นโทษสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมและประกอบที่การงานสุจริตได้ ซึ่งการดูแลผู้พ้นโทษหลังถูกปล่อยจากเรือนจำหรือพ้นจากกระบวนการยุติธรรมนี้ ยังเป็นการช่วยเผื่อระวังมิให้ผู้พ้นโทษหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นการดำเนินนโยบายเชิงป้องกันอาชญากรรมและประหยังบประมาณรัฐที่ต้องนำงบประมาณไปดูแลนักโทษในแต่ละปีเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการในการเชื่อมต่อกฎหมายด้านสวัสดิการสังคมกับกฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ การปรับแก้กฎหมายจำกัดสิทธิในการทำงานของผู้พ้นโทษเป็นเรื่องละเอียด เนื่องจากบางอาชีพมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทั้งทรัพย์สิน สังคม และชีวิตของประชาชนในขณะที่สิทธิของผู้ด้อยโอกาสมีความสำคัญไม่แตกต่างกัน “การคืนคนดีสู่สังคมอย่างยั่งยืน” ตามนโยบายกรมราชทัณฑ์ ผู้พ้นโทษสมควรจะได้รับโอกาสให้สามารถประกอบอาชีพและมีสิทธิ์สมัครสอบรับราชการ และเป็นการประหยังบประมาณรัฐบาลที่ต้องนำมาดูแลนักโทษ ผู้พ้นโทษจึงเป็นทรัพยากรภายในประเทศที่มีคุณค่าที่จะช่วยสร้างประโยชน์และกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับประเทศได้เช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษา “บทบาทภาครัฐในการกำหนดมาตรฐานทางกฎหมายเพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีงานทำ” เป็นความพยายามของผู้วิจัยที่ประสงค์จะเสนอแนวทางเชิงกฎหมายและเชิงสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีงานทำและสามารถรับราชการได้ซึ่งได้แก่ นักโทษที่พ้นโทษจากเรือนจำ ผู้ถูกคุมความประพฤติที่พ้นจากระบบคุมประพฤติ เป็นต้น ซึ่งผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ต้องกลับมาอยู่ในสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และจะพบปัญหาการไม่ยอมรับจากสังคมการปรับตัว การไม่ยอมรับเข้าทำงานแบบเหมารวมอันเป็นการซ้ำเติมผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ ทั้งที่ผู้พ้นโทษได้ชดใช้กรรมของตนเองได้กระทำไปแล้วในเรือนจำ/ทัณฑสถานซึ่งเป็นการลงโทษที่มองไม่เห็น (Invisible Punishment) จากสังคมจึงเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ต่างจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั่วไป ประเด็นสำคัญคือ ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายฉบับใดรองรับอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะ

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (2566). เกี่ยวกับกรมราชทัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 2566 พฤศจิกายน 2566 จาก http://www.correct.go.th/?page_id=12255
- ประชาไท. (30 พฤศจิกายน 2566). “คืนผู้ต้องขังสู่สังคม” สวดยแต่คำทำไม่ได้ เมื่อกฎหมายห้ามอดีตนักโทษเป็นหมอนวด. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://prachatai.com/journal/2017/02/69910>
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547. (2547). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 79 ก. หน้า 22-74.
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 22 ก. หน้า 1.
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547. (2547). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 70 ก. หน้า 33.
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 21 ก. หน้า 1-24. .
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- ศรัณยา กลิ่นสุคนธ์. (2554). ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค : ศึกษาเฉพาะกรณีสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษในการศึกษาและทำงาน . ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย.

อัจฉรีย์ ชูตินันท์. (2561). อาชญาวិทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

National Public Service Act 1947. (1947). Retrieved November 28, 2023 from <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/2713>

Rehabilitation of Offender Act 1974. (1974). Retrieved November 28, 2023 from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/53>

The Equal Employment Opportunity Act of 1972. (1972). Retrieved November 28, 2023 from <https://www.encyclopedia.com/finance/finance-and-accounting-magazines/equal-employment-opportunity-act-1972>

The Equal Employment Opportunity Act of 1972. (1972). Retrieved November 28, 2023 from <https://www.ftc.gov/policy-notice/no-fear-act/protections-against-discrimination>

Title VII of the Civil Rights Act 1964 . (1964). Retrieved November 28, 2023 From <https://www.eeoc.gov/statutes/title-vii-civil-rights-act-1964>

Translation Japanese Law. (2007). Offenders Rehabilitation Act 2007. Retrieved November 28, 2023 from <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3319/en>